

7. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ДОХОДІВ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

*Болорхуу Т., здобувач вищої освіти
Прокопов А.О., здобувач вищої освіти*

*Науковий керівник: Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Методика бухгалтерського обліку доходів від операційної діяльності є цілісною багаторівневою складною системою взаємопов'язаних, взаємоузгоджених способів і методів, що утворюють чітку послідовність облікових робіт від реєстрації господарських операцій до складання звітності, що призначена забезпечувати потреби управління та створювати можливості для прийняття рішень.

Сукупність методів і процедур щодо обліку операційних доходів визначається підприємством у Наказі про облікову політику. Зокрема, згідно НП(С)БО 15 і Методичних рекомендацій № 635, елементом облікової політики у частині обліку доходів має бути висвітлення методів оцінки ступеня завершеності операцій із надання послуг.

Стосовно відображення в обліковому процесі інформації про доходи, то в цій частині згідно НП(С)БО 1 при формуванні фінансової звітності дотримуються, серед інших, таких принципів:

– нарахування, за яким передбачено «відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності доходів і витрат у момент їх виникнення незалежно від часу надходження або сплати грошових коштів (грошей)»;

– обачності, згідно якого «методи оцінки, що застосовуються у бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат і завищенню оцінки активів і доходів підприємства» [1].

Як уже йшлося, у бухгалтерському обліку дохід відображається у сумі справедливої вартості отриманих активів або тих, що підлягають одержанню. При цьому сума доходу від реалізації продукції, який виникає в результаті відповідної господарської операції (продаж товарів, надання послуг тощо), як правило, визначається шляхом домовленості між підприємством і покупцем (замовником) або користувачем активу та отримується господарюючим суб'єктом у вигляді виручки після відвантаження продукції або підписання акту виконаних робіт (наданих послуг), що підтверджує факт реалізації робіт або послуг.

На всіх стадіях облікового процесу процес обліку доходів від операційної діяльності супроводжується документальним оформленням, що характерно для бухгалтерського обліку взагалі. Такими документами при організації журнально-ордерної форми бухгалтерського обліку є документи первинного обліку, реєстри бухгалтерського обліку, Головна книга, звітність.

Первинний облік операцій з формування операційних доходів підприємства здійснюється, зокрема, на підставі документів, що засвідчують факт здійснення господарської операції, яка призводить до його отримання. Зокрема, оцінку й облік доходів проводять за наявності відповідним чином оформлених таких первинних документів: актів прийому-передачі; накладних; товарно-транспортних накладних; виписок банку; рішень суду та інших документів, що підтверджують факт збільшення доходів тощо.

При цьому організаційним підґрунтям ефективного документування операцій з формування доходів від операційної діяльності є раціональний документообіг, під яким

розуміють організовану систему створення, перевірки й обробки первинних документів в бухгалтерському обліку від моменту їх складання до передачі їх до архіву [2].

Дані первинних документів накопичуються безпосередньо в регістрах синтетичного та аналітичного обліку.

Синтетичні (об'єднуючі) рахунки надають узагальнені дані з економічно однорідних груп засобів, джерел їх утворення і господарських операцій. Синтетичні рахунки на практиці визначені планом рахунків. Облік, що здійснюється на цих рахунках, називається синтетичним (зведеним). Його дані використовуються при заповненні форм бухгалтерської звітності, передусім складанні фінансової звітності, а отже, виступають базою для аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства. Проміжною ланкою між синтетичними та аналітичними рахунками виступають субрахунки. Вони призначені для додаткового, проміжного групування даних про окремі об'єкти обліку в складі синтетичних рахунків. Субрахунки надають інформацію, в якій послідовності (групуванні) потрібно відкривати рахунки аналітичного обліку [3].

Для узагальнення інформації про доходи призначено рахунки класу 7 «Доходи і результати діяльності», рахунки якого мають ознаки пасивних рахунків і тому нарахування доходів відбувається за кредитом, списання – за дебетом. Рахунки цього класу є тимчасовими і використовуються для накопичення інформації про доходи за звітний період, по закінченні якого сальдо цих рахунків переноситься на рахунок 79 «Фінансові результати». Тимчасові рахунки на початок облікового періоду мають нульове сальдо, тобто залишків на таких рахунках не буває. Інформація про доходи, яка накопичується на відповідних рахунках та переноситься на рахунки фінансових результатів, формує статті Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід).

Важливою складовою положень національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку є оцінка об'єктів бухгалтерського обліку, оскільки від достовірності останньої на всіх етапах руху активів, нарахування доходів та їх списання залежить фінансовий результат діяльності господарюючого суб'єкта.

Так, щодо оцінки доходів від операційної діяльності у національних стандартах бухгалтерського обліку визначено ряд критеріїв, а саме:

– «дохід відображається в бухгалтерському обліку в сумі справедливої вартості активів, що отримані або підлягають отриманню; якщо безоплатно отриманий актив забезпечує надходження економічних вигід протягом кількох звітних періодів, то доходи визнаються на систематичній основі (наприклад, у сумі нарахованої амортизації) протягом тих звітних періодів, коли надходять відповідні економічні вигоди;

– у разі відстрочення платежу, внаслідок чого виникає різниця між справедливою вартістю та номінальною сумою грошових коштів або їх еквівалентів, які підлягають отриманню за продукцію (товари, роботи, послуги та інші активи), така різниця визнається доходом у вигляді процентів.

– сума доходу за бартерним контрактом визначається за справедливою вартістю активів, робіт, послуг, що одержані або підлягають одержанню підприємством, зменшеною або збільшеною відповідно на суму переданих або одержаних грошових коштів та їх еквівалентів;

– якщо справедливу вартість активів, робіт, послуг, які отримані або підлягають отриманню за бартерним контрактом, достовірно визначити неможливо, то дохід визначається за справедливою вартістю активів, робіт, послуг (крім грошових коштів та їх еквівалентів), що передані за цим бартерним контрактом» [4].

Таким чином, головним завданням обліку доходів від операційної діяльності є надання повної, достовірної і неупередженої інформації для складання фінансової звітності суб'єкта господарювання. При цьому, основним проблемним аспектом на сьогодні є часта неможливість достовірної оцінки реально отриманого доходу за звітний період, особливо у розрізі його конкретних джерел формування.

Перелік посилань:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом М-ва фінансів України від 07 лют. 2013 р. № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 18.04.2023).

2. Ночовна Ю.О. Особливості розкриття інформації про фінансові результати у фінансовій звітності за національними та міжнародними стандартами. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/97.pdf (дата звернення 22.04.2023).

3. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. 7-ме вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута». 2016. 831 с.

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: затв. наказом М-ва фінансів України від 29 лист. 1999 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 18.04.2023).

ДОХОДИ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ВИЗНАЧЕННЯ І КЛАСИФІКАЦІЯ

*Болорхуу Т., здобувач вищої освіти
Федулов Є.Б., здобувач вищої освіти*

*Науковий керівник: Болдовська К.П., канд. екон. наук, доцент
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

Кінцевою метою функціонування кожного господарюючого суб'єкта є отримання прибутку, джерелом якого виступають різні види доходів, при цьому для більшості